

Natuurtoets Deldenerbroek

*Inventarisatie en beoordeling in het kader van
natuurwetgeving en -beleid*

- concept -

ecogroen advies

in opdracht van
DLG

Colofon

Titel Natuurtoets Deldenerbroek

Subtitel Inventarisatie en beoordeling in het kader van natuurwetgeving en -beleid

Projectcode 14-111

Status concept

Datum 16 juli 2014

Auteur(s) Ing. M. van der Sluis & drs. I. Veeman

Eindredactie drs. I. Veeman

Veldonderzoek Ing. M. van der Sluis, Drs. I. Veeman en Ing. M. Wallink

Opdrachtgever DLG

ecogroen advies
is een onafhankelijk
advies- en ingenieursbureau
gespecialiseerd in
ecologisch onderzoek & natuurontwikkeling

Emmastraat 16, 8011 AG Zwolle

038 423 64 64

www.ecogroen.nl

© EcoGroen Advies (2014)

Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt, mits onder vermelding van bron en status:

Sluis, M. van der en I. Veeman (2014). Natuurtoets Deldenerbroek. Inventarisatie en beoordeling in het kader van natuurwetgeving en -beleid. Rapport 14-111. EcoGroen Advies BV, Zwolle.

Inhoud

Samenvatting

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding en doelstelling van dit onderzoek	1
1.2	Huidige situatie en voorgenomen ontwikkelingen	1
1.3	Algemene opzet	1
2	Gebiedsbescherming	2
2.1	Natuurbeschermingswet	2
2.2	Ecologische hoofdstructuur	2
2.3	Overige natuurgebieden	3
2.4	Eindconclusies gebiedsbescherming	3
3	Flora- en faunawet	4
3.1	Onderzoeksmethode	4
3.2	Flora	4
3.3	Vleermuizen	5
3.4	Grondgebonden zoogdieren	6
3.5	Broedvogels	7
3.6	Amfibieën	8
3.7	Reptielen	9
3.8	Vissen	9
3.9	Overige soorten	10
3.10	Eindconclusies Flora- en faunawet	10
4	Geraadpleegde bronnen	11

Bijlagen

- 1 - Samenvatting Natuurwetgeving
- 2 - Ligging van het onderzoeksgebied
- 3 - Verspreidingskaarten

Samenvatting

Aanleiding en doelstelling van dit onderzoek

In opdracht van DLG heeft EcoGroen Advies BV een natuurtoets uitgevoerd in verband met de voorgenomen herinrichting van de Deldenerbroek. In het gebied worden maatregelen genomen in het kader van natuurontwikkeling, met het herstel van de Hagmolenbeek als basis.

De consequenties van de beoogde ruimtelijke ingreep op de aanwezige natuurwaarden zijn getoetst aan de Flora- en faunawet en vigerend gebiedsgerichte natuurbescherming. Het onderzoek is voor een belangrijk deel gebaseerd op veldonderzoek op 16 en 18 april 2014 en een inventarisatie van bekende verspreidingsgegevens. Ter aanvulling heeft op 8 juli een bemonstering plaatsgevonden om de voortplantingslocaties van Kamsalamander in beeld te krijgen.

Beschermde gebieden

Het onderzoeksgebied ligt deels in de EHS en op ruimte afstand van Natura 2000-gebied De Borkeld. Omdat in deze situatie sprake is van natuurontwikkeling vormen de beoogde plannen geen aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS. De beoogde plannen zullen de uitgangssituatie voor de (potentieel) aanwezige natuurwaarden aanzienlijk verbeteren. Effecten op de instandhoudingsdoelen van De Borkeld zijn gezien de afstand en aard van de plannen niet aan de orde.

Het nemen van vervolgstappen ten aanzien van gebiedsgerichte natuurbescherming, zoals het aanvragen van een vergunning voor de Natuurbeschermingswet, is niet aan de orde.

Beschermde soorten

- In het onderzoeksgebied is geen strikt beschermde flora aangetroffen of bekend. Bij het onderzoek zijn de licht beschermde Gewone dotterbloem (Ff-wet tabel 2) en de Rode Lijstsoort Gaspeldoorn aangetroffen;
- Binnen de invloedssfeer van de plannen zijn geen voor vleermuizen geschikte bomen en bebouwing aangetroffen. Omdat opgaande elementen bovendien gespaard blijven en er sprake is van een natuurlijke inrichting zijn er ook geen vliegroutes en foerageergebieden in het geding;
- In de bosgebieden bevinden zich territoria van Eekhoorn (Ff-wet tabel 2). Mogelijk wordt het terrein ook gebruikt als foerageergebied door Steenmarter (Ff-wet tabel 2). Deze functies blijven behouden. Overige strikt beschermde zoogdieren worden niet verwacht. Wel zijn verspreid in het onderzoeksgebied vaste verblijfplaatsen van enkele algemeen voorkomende, laag beschermde (Ff-wet tabel 1) zoogdiersoorten als Wezel, Mol, Haas, Tweekleurige bosspitsmuis, Dwergmuis, Rosse woelmuis, Bosmuis, Veldmuis en Aardmuis aangetroffen of te verwachten;
- In de bosgebieden zijn hosten van Buizerd (2 stuks) en Sperwer aangetroffen. De betreffende nesten en hun functionele leefomgeving zijn niet in het geding. Verder zijn in het onderzoeksgebied en directe omgeving diverse vogels van bos en struweel en een enkele weidevogel broedend aanwezig;
- Bij het onderzoek zijn op enkele locaties Kamsalamanders (Ff-wet tabel 3) aangetroffen in de wateren. In één poel is sprake van voorplanting en hoge aantallen Kamsalamanders. Aanwezige bosclementen, met name nabij de poelen, vormen geschikt overwinteringsgebied. Verder zijn verspreid in het onderzoeksgebied algemene, laag beschermde (Ff-wet tabel 1) amfibieënsoorten als Kleine watersalamander, Gewone pad, Bastaard kikker en Bruine kikker voortplantend en overwinterend aangetroffen en te verwachten;
- Binnen het plangebied zijn ondanks intensieve bemonstering geen beschermde vissoorten aangetroffen. Kleine modderkruiper (Ff-wet tabel 2) is wel bekend in de nabijgelegen Regge;

- Gezien de terreingesteldheid van het onderzoeksgebied, het uitgevoerde onderzoek en bekende verspreidingsgegevens kan worden geconcludeerd dat er geen voortplanting/verblijfplaatsen van beschermde reptielen, ongewervelden en weekdieren aanwezig en te verwachten is.

Eindconclusies en aanbevelingen

- Van de strikt beschermde soorten zijn met name de mogelijke effecten op Kamsalamander en algemene broedvogels relevant. Negatieve effecten op Steenmarter, Eekhoorn en verblijfplaatsen/ vliegroutes van vleermuizen worden niet verwacht, omdat geen bos (groeiplaatsen/overwinteringsgebied/ leefgebied/ verblijfplaatsen) verdwijnt en nauwelijks gewerkt wordt in de bossen zelf;
- De strikt beschermde Kamsalamander dient te worden ontzien. Essentieel daarvoor is het behoud van de bestaande voortplantingswateren en overwinteringsbiotoop, binnen de bestaande plannen lijkt dit het geval. Gunstig voor deze soort is het graven van extra poelen en in de bestaande poelen kunnen de leefomstandigheden worden verbeterd door de zoninval te verhogen middels het terugzetten van de opgaande vegetatie. Wanneer schade aan de soort of zijn essentiële leefgebied niet kan worden voorkomen is een ontheffing vereist, dat lijkt op basis van de bestaande plannen niet aan de orde;
- Voor alle vogels geldt dat werkzaamheden die in gebruik zijnde broedbiotopen van aanwezige vogels verstoren of beschadigen altijd voorkomen dienen te worden. Voor het broedseizoen wordt geen standaardperiode gehanteerd, maar is het van belang of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum. Het ontzien van broedvogels is voor de meeste soorten mogelijk door de uitvoering in elk geval op te starten in de periode voor half maart en na half juli;
- Het is wenselijk om de in het geding zijnde groeiplaatsen/exemplaren van Gewone dotterbloem te verplaatsen naar een geschikte alternatieve locatie, bijvoorbeeld langs de nieuw te graven beek;
- Bij de beoogde plannen kunnen exemplaren en verblijfplaatsen van enkele algemene en laag beschermde kleine zoogdieren en amfibieën verloren gaan. Om schade aan deze soorten te minimaliseren is het wenselijk – indien de planning van de activiteiten dit toelaat – werkzaamheden in het onderzoeksgebied zoveel mogelijk uit te voeren in de periode september-december (mits vorstvrij). Overigens is het najaar voor vrijwel alle soorten de meest gunstige periode van uitvoeren.

1 Inleiding

1.1 AANLEIDING EN DOELSTELLING VAN DIT ONDERZOEK

In opdracht van DLG heeft EcoGroen Advies BV een natuurtoets uitgevoerd in verband met de voorgenomen realisatie van ca. 77 ha nieuwe natuur in het gebied Deldenerbroek. Herstel van de Hagmolenbeek vormt hiervan een belangrijk onderdeel.

De Flora- en faunawet, Natuurbeschermingswet 1998 en het EHS-beleid verplichten vooraf te toetsen of ruimtelijke ingrepen of activiteiten niet conflicteren met aanwezige beschermde plant- en diersoorten en habitats. In het voorliggende onderzoek vindt, ten behoeve van de onderbouwing van de ruimtelijke planvorming, een toetsing plaats aan de Flora- en faunawet en gebiedsgerichte natuurbescherming. Een toelichting op de genoemde wetgeving is gegeven in bijlage 1.

1.2 HUIDIGE SITUATIE EN VOORGENOMEN ONTWIKKELINGEN

Huidige situatie

Het onderzoeksgebied ligt ten oosten van de denkbeeldige lijn Enter-Goor en ten westen van een zijtak van het Twenthekanaal naar Almelo (zie bijlage 2). Het gebied wordt gekenmerkt door de Hagmolenbeek en kent een variatie van bos, beekdal en agrarische gronden. Verspreid liggen enkele poelen en sloten.

Voorgenomen ontwikkelingen

De te nemen herinrichtingsmaatregelen bestaan voor een belangrijk deel uit het verleggen van de beekloop van de Hagmolenbeek. De bestaande loop wordt voor een groot deel gedempt en rond de nieuwe loop worden agrarische gronden afgegraven.

1.3 ALGEMENE OPZET

Voorliggende ecologische beoordeling is gebaseerd op drie veldbezoeken op respectievelijk 16 en 18 april 2014 en een aanvullend onderzoek voor Kamsalamander op 8 juli 2014. Verder is gebruik gemaakt van bekende verspreidingsgegevens (zie hoofdstuk 4 Geraadpleegde bronnen). Ten behoeve van dit project zijn onder andere de in het gebied beschikbare flora- en faunagegevens geraadpleegd van de provincie Overijssel evenals natuuronderzoeken die zijn uitgevoerd ten behoeve van het herstel van de nabijgelegen Regge. Uit het totaal aan verzamelde informatie volgt een korte beschrijving van de mogelijke effecten van beoogde ruimtelijke ingrepen op aanwezige beschermde soorten en gebieden. Daarbij wordt ook kort ingegaan op mogelijkheden tot mitigerende (verzachtende of inpassings-) maatregelen.

2 Gebiedsbescherming

2.1 NATUURBESCHERMINGSWET

*In de **Natuurbeschermingswet 1998** (Nb-wet) is de bescherming van Vogel- en Habitatrichtlijngebieden (Natura 2000-gebieden) en Beschermde Natuurmonumenten ondergebracht. Beoordeeld dient te worden of ingrepen of activiteiten in of in de nabijheid van deze gebieden significant negatieve effecten kunnen hebben op de aangewezen waarden en instandhoudingsdoelen van deze gebieden.*

Het meest dichtbij gelegen Natura 2000-gebied betreft het Borkeld op een afstand van 5 kilometer. De Borkeld is een gevarieerd gebied door gradiënten in hoogte en tussen zandige, ijzerhoudende lemige en venige bodem. Aan de randen van het gebied is heide met jeneverbesstruweel aanwezig. In de kern van het gebied ligt een voormalig vergrast en verbost hoogveen. Voor de Borkeld zijn instandhoudingsdoelen opgesteld voor vijf habitattypen.

Gezien de afstand tot Natura 2000-gebied en de aard van de werkzaamheden worden geen negatieve effecten verwacht op de instandhoudingsdoelstellingen/ aangewezen waarden van de Borkeld.

2.2 ECOLOGISCHE HOOFDSTRUCTUUR

*De bescherming van de **Ecologische Hoofdstructuur** (EHS) is vastgelegd in het Besluit Algemene regels Ruimtelijke Ordening Ruimte. Voor nieuwe ontwikkelingen binnen de groene contouren van de EHS geldt een 'nee, tenzij'-afweging. Dit houdt kortweg in dat significante aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS niet toegestaan is, tenzij er sprake is van het ontbreken van reële alternatieven en redenen bestaan van groot openbaar belang. Wanneer niet teruggevallen kan worden op het tenzij-gedeelte van het beschermingskader, zal aangetoond moeten worden dat de plannen de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS niet significant aantasten.*

Volgens de begrenzing van de EHS, zoals weergegeven in de Actualisatie Omgevingsvisie van de Provincie Overijssel (2013), vormt het onderzoeksgebied deels onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur. De beoogde plannen vormen echter geen aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS en de huidige natuurdoelen. De beoogde plannen zullen de uitgangssituatie voor de (potentieel) aanwezige natuurwaarden verbeteren, waarbij bovendien de agrarische functie vervalt. Daarnaast worden de werkzaamheden zodanig uitgevoerd dat eventuele schade aan natuurwaarden (in de EHS) geminimaliseerd wordt (zie ook Hoofdstuk 3).

2.3 OVERIGE NATUURGEBIEDEN

Buiten de bescherming van de Ecologische Hoofdstructuur bevinden zich ook natuurgebieden beschermd middels provinciaal beleid, veelal beschreven in Omgevingsplannen of Streekplannen. In dit provinciale beleid is de bescherming van bijvoorbeeld ganzenfoerageergebied en weidevogelgebied uitgewerkt.

Volgens de kaarten in de Actualisatie Omgevingsvisie van de Provincie Overijssel zijn er in en in de directe omgeving van het onderzoeksgebied geen specifieke natuurwaarden buiten de EHS aanwezig. Negatieve effecten op dergelijke gebieden zijn als gevolg van de beoogde maatregelen dan ook niet aan de orde.

2.4 EINDCONCLUSIES GEBIEDSBESCHERMING

Het nemen van vervolgstappen in het kader van de Natuurbeschermingswet, het EHS-beleid of natuur buiten de EHS is in deze situatie niet aan de orde.

3

Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet (Ff-wet) verplicht om bij ruimtelijke ingrepen of andere nieuwe activiteiten, na te gaan of er negatieve effecten kunnen optreden op exemplaren of het leefgebied van beschermde plant- en diersoorten. Optredende negatieve effecten dienen zo veel mogelijk vermeden of geminimaliseerd te worden. Voor schade aan strikt beschermde soorten kan het noodzakelijk zijn om een ontheffing aan te vragen bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland van het Ministerie van Economische Zaken en bovendien compensatie te realiseren voor verlies van leefgebied of groei- of verblijfplaatsen. Een toelichting op de Flora- en faunawet is gegeven in bijlage 1.

3.1 ONDERZOEKSMETHODE

Voorliggende ecologische beoordeling is voor een belangrijk deel gebaseerd op locatiebezoeken op 16 en 18 april 2014. Hierbij is het gehele onderzoeksgebied onderzocht (zie bijlage 2). Aanvullend heeft op 8 juli een bemonstering plaatsgevonden van amfibieënlarven om vast te stellen welke wateren een functie hebben als voortplantingswater voor Kamsalamander.

Tijdens het veldbezoek is aandacht besteed aan de beschermde soorten binnen de Flora- en faunawet en vooral aan de juridisch zwaardere beschermde soorten (tabel 2- en 3-soorten). Daarnaast is aandacht besteed aan het voorkomen van bedreigde (Rode Lijst) soorten. Voor zover mogelijk zijn de volgende soortgroepen geïnventariseerd: flora, zoogdieren, vogels, amfibieën, reptielen, vissen en ongewervelden. Het in het onderzoeksgebied aanwezige watermilieu, te weten enkele poelen, de Hagmolenbeek en het aanwezige slotenstelsel is intensief bemonsterd met een steeknet.

Boselementen zijn nagelopen op horsten van roofvogels en eventuele sporen van Das. In het veld is gebruik gemaakt van een veldcomputer met GPS, waarin de relevante waarnemingen zijn ingevoerd. In combinatie met de terreingesteldheid, bekende verspreidingsgegevens (zie Hoofdstuk 4 Geraadpleegde bronnen) en 'expert judgement' is vervolgens een uitspraak gedaan over mogelijk aanwezige beschermde soorten.

In dit hoofdstuk worden de onderzochte soortengroepen beschreven die in het onderzoeksgebied en de directe omgeving zijn aangetroffen en te verwachten. De relevante soorten worden in de onderstaande tekst kort toegelicht.

3.2 FLORA

Beschermde soorten van tabel 2 en 3

Tijdens het veldonderzoek zijn binnen het onderzoeksgebied geen strikt beschermde plantensoorten aangetroffen. Dergelijke soorten zijn er ook niet bekend uit oude verspreidingsgegevens van de Provincie Overijssel (2014). Vervolgstappen zijn bij de voorgenomen plannen zodoende niet aan de orde voor plantensoorten van tabel 2 en 3.

Beschermde soorten van tabel 1 en Rode Lijstsoorten

Bij het onderzoek is één licht beschermde plantensoort aangetroffen, te weten Gewone dotterbloem (Ff-wet tabel 1). De soort, een kwelindicator, staat op diverse locaties in de oevers van de sloten en de huidige beekloop. Verder is de Rode Lijstsoort Gaspeldoorn aangetroffen naast een poel buiten het plangebied.

De groeiplaatsen van Gewone dotterbloem zijn in het geding door de beoogde plannen. Hoewel juridisch gezien niet verplicht wordt geadviseerd om voor deze soort voorzorgsmaatregelen te nemen door groeiplaatsen te verplaatsen naar locaties waar ze duurzaam kunnen voortbestaan. Mogelijk leent de oever van de nieuw te graven beekloop zich hiervoor.

3.3 VLEERMUIZEN

Het leefgebied van de strikt beschermde vleermuizen (Ff-wet tabel 3 en HR bijlage IV) bestaat uit (vaste) verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebieden (zie ook kader 3.1). Onderstaand worden deze onderdelen nader besproken.

Potentiële verblijfplaatsen

In het onderzoeksgebied zijn veel bomen aanwezig, deze blijven in principe gehandhaafd. Daar waar het nieuwe beektraject door bestaande bospercelen loopt kan een enkele boom geveld worden en daarom is daar specifiek gelet op de aanwezigheid van bomen met potentie als verblijfplaats voor vleermuizen. Voor vleermuizen geschikte bomen (met holten) zijn daarbij echter niet aangetroffen.

Daarnaast ontbreekt bebouwing in het onderzoeksgebied, waardoor schade aan verblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuizen ook kan worden uitgesloten.

Potentiële vliegroutes en foerageergebied

In het onderzoeksgebied is een combinatie aanwezig van bos, water en open gebied. Met name daar waar water en bos samen aanwezig zijn is het gebied voor vleermuizen aantrekkelijk als foerageergebied, immers daar zijn veel insecten te verwachten. Mogelijk worden (delen van) de aanwezige opgaande structuren ook gebruikt als vliegroute. Aangezien bestaande opgaande structuren behouden blijven, zijn geen negatieve effecten te verwachten op vliegroutes en foerageergebieden van vleermuizen. Het plangebied zal in de eindsituatie naar verwachting aantrekkelijker worden voor vleermuizen door een grote variatie aan vegetatietypen en bijbehorende insectenrijkdom.

Kader 3.1 Vleermuizen

Het leefgebied van vleermuizen bestaat uit verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebied. Van deze drie onderdelen genieten verblijfplaatsen de hoogste bescherming. Verblijfplaatsen bevinden zich in donkere en voor vleermuizen bereikbare ruimten in bomen, huizen, kelders et cetera en kunnen aanwezig zijn in de vorm van kraamkolonies/ zomerverblijven, baltslocaties/ paarverblijven en winterverblijven.

Voor hun oriëntatie tijdens de trek van en naar hun verblijfplaats en foerageergebieden gebruiken vleermuizen veelal jaren lang dezelfde structuren. Vanwege dit traditiegetrouwe gedrag van vleermuizen vormen bepaalde lijnvormige structuren (bijvoorbeeld rijen woningen, watergangen en bomenrijen) een belangrijk onderdeel van een vliegroute. Wanneer alternatieve structuren ontbreken zijn dergelijke structuren 'onmisbaar' en zodoende beschermd.

Locaties waar insecten aanwezig zijn, bijvoorbeeld langs randen van bossen, bomenrijen of boven water zijn van belang als foerageergebied voor vleermuizen. Foerageergebied van vleermuizen geniet binnen de Flora- en faunawetgeving echter geen juridische bescherming, tenzij het onmisbaar is voor het voortbestaan van een populatie.

3.4 GRONDGEBONDEN ZOOGDIEREN

Waterspitsmuis

Binnen het onderzoeksgebied zijn lokaal biotopen aanwezig (verlande sloten) met ogenschijnlijk enige potentie als leefgebied voor Waterspitsmuis. Het biotoop is voor de soort echter van beperkte kwaliteit. Op basis van bekende verspreidingsgegevens, waaronder diverse braakbalvondsten van Kerkuil (Snaak 2008, Douma *et al.* 2011) verwachten we niet¹ dat Waterspitsmuis daadwerkelijk aanwezig is. Dit beeld wordt versterkt doordat voor nabijgelegen Reggeprojecten gericht vallenonderzoek is uitgevoerd naar Waterspitsmuis waarbij de soort niet is gevangen (Voerman & Schröder, 2012).

Het plangebied bevindt zich buiten het leefgebied van twee andere in Overijssel bekende beschermde muizen Veldspitsmuis (Ff-wet tabel 3) en Grote bosmuis (Ff-wet tabel 2). Effecten op strikt beschermde muizensoorten worden dan ook niet verwacht.

Kader 3.3 Waterspitsmuis

Waterspitsmuis komt voor rond zuiver, niet te voedselrijk water met watervegetatie en begroeide oevers. Poelen, natuurlijke vijvers, rivieren, snelstromende (bos)beekjes, moerassen en moerasbossen, rietlanden, elzenbroekbossen, kruidenrijke oevervegetaties vormen vaak geschikte biotopen. Ook een goed ontwikkelde struikvegetatie in de buurt behoort tot één van de biotoopvereisten. Waterspitsmuizen jagen ook in andere biotopen in de omgeving van water (bron: <http://mineleni.nederlandsesoorten.nl>).

Eekhoorn

In de aanwezige boselementen is een aandeel Grove den aanwezig. Deze boomsoort is aantrekkelijk voor Eekhoorn (Ff-wet tabel 2) en in bosgebied net buiten het plangebied zijn enkele Eekhoornnesten aangetroffen (zie bijlage 5). Het betreffende bos en de nestlocaties blijven gespaard en van negatieve effecten op het leefgebied van Eekhoorn is zodoende geen sprake.

Overige zoogdieren

Verblijfplaatsen van overige juridisch zwaar beschermde grondgebonden zoogdieren worden op basis van veldonderzoek, terreinkenmerken en bekende verspreidingsgegevens niet verwacht in het onderzoeksgebied. Mogelijk wordt het onderzoeksgebied wel gebruikt als beperkt, niet onmisbaar foerageergebied van Steenmarter (Ff-wet tabel 2), een soort die haar verblijfplaatsen meestal in bebouwing heeft.

Binnen het onderzoeksgebied zijn wel vaste verblijfplaatsen van de laag beschermde zoogdiersoorten Wezel, Mol, Egel, Konijn, Haas, Tweekleurige bosspitsmuis, Dwergmuis, Rosse woelmuis, Bosmuis,

¹ Er zijn bij genoemde studies in de omgeving van het plangebied diverse partijen braakballen verzameld van Kerkuil en uitgeplozen op aanwezigheid van Waterspitsmuis. Van Kerkuil is bekend dat deze binnen een straal van ca. 1-2 km rondom het nest foerageert. Omdat Kerkuil niet selectief is wat betreft prooikeuze geeft het uitpluizen een goede indruk van de soortenrijkdom van muizen in een gebied.

Veldmuis, Aardmuis en Huisspitsmuis (alle Ff-wet tabel 1) te verwachten. Bij de planrealisatie zullen mogelijk exemplaren en verblijfplaatsen van enkele van deze algemene en laag beschermde kleine zoogdieren verloren gaan. Het aanvragen van een ontheffing is voor deze soorten echter niet aan de orde, omdat voor deze soorten een vrijstelling geldt in geval van ruimtelijke ingrepen.

Schade aan deze algemene en laag beschermde zoogdieren kan - indien de planning van de werkzaamheden dit toelaat - geminimaliseerd worden door graafwerkzaamheden uit te voeren buiten de voortplantingsperiode (maart tot augustus). De minst schadelijke periode is september tot december (mits vorstvrij).

3.5 BROEDVOGELS

Binnen voorliggend onderzoek is geen systematische broedvogelinventarisatie uitgevoerd. Wel is op basis van soortwaarnemingen, biotoopeisen, terreinkenmerken, expert judgement en bekende ecologische principes beoordeeld welke soorten aanwezig kunnen zijn.

In deze paragraaf wordt hoofdzakelijk aandacht besteed aan broedvogels met jaarrond beschermde nesten (zie kader 3.4). Daarnaast wordt kort ingegaan op de meer algemeen voorkomende broedvogels.

Kader 3.4 Broedvogels met jaarrond beschermde nestplaatsen

Onder jaarrond beschermde nesten van broedvogels wordt verstaan: in functie zijnde nesten van de Ooievaar, Boomvalk, Buizerd, Havik, Ransuil, Roek, Wespandief, Zwarte wouw, Slechtvalk, Sperwer, Steenuil, Kerkuil, Oehoe, Gierzwaluw, Grote gele kwikstaart en Huismus. Voor sommige andere soorten geldt dat de nesten jaarrond beschermd zijn als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Broedvogels met jaarrond beschermde nestplaatsen

Tijdens het veldwerk zijn enkele rondvliegende roofvogels (Buizerd en Sperwer) waargenomen, met territoriumindicerend gedrag. Mede aan de hand van dit gedrag en het voorkeursbiotoop zijn de boselementen in en rond het plangebied nagelopen op de aanwezigheid van horsten. Daarbij zijn - zoals ook ingeschat aan de hand van het vluchtgedrag - twee bewoonde horsten van Buizerd en één bewoond nest van Sperwer aangetroffen.

De nesten van Buizerd en Sperwer bevinden zich in de boselementen en niet in de invloedssfeer van de beoogde plannen. Voor de genoemde soorten fungeert het onderzoeksgebied als onderdeel van foerageergebied. In en rondom het onderzoeksgebied blijft tijdens en na uitvoering van de ingrepen steeds ruim voldoende geschikt foerageergebied voorhanden. Het nemen van vervolgstappen voor broedvogels met jaarrond beschermde nesten is in deze situatie niet aan de orde.

Overige broedvogels

In het onderzoeksgebied zijn diverse broedvogels van bos en struweel aangetroffen en te verwachten waaronder Fitis, Tjiftjaf, Grote bonte specht, Zwartkop, Roodborst, Heggenmus, Groene specht, Winterkoning, Bonte vliegenvanger, Putter, Vink en Koolmees. Op de open agrarische percelen broedt een enkele Kievit.

Alle broedvogels zijn gedurende hun broedseizoen beschermd en mogen in deze periode niet verstoord of geschaad worden. Als broedseizoen wordt gehanteerd: periode van nestbouw, periode

van broed op de eieren en de periode dat de jongen op het nest gevoerd worden. Voor verstoring tijdens het broedseizoen van een vogel wordt geen ontheffing verleend. Indien op een locatie geen broedende/nestelende vogels aanwezig zijn, mag het aanwezige geschikte broedbiotoop ook tijdens het broedseizoen verwijderd worden.

Voor de meeste van de aanwezige soorten kan de periode tussen half maart en half juli worden aangehouden als broedseizoen. De broedperiode verschilt per soort en soms ook per jaar en in het kader van de Flora- en faunawet wordt voor het broedseizoen geen standaardperiode gehanteerd. Van belang is of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum.

3.6 AMFIBIEËN

Kamsalamander

De meest verrassende waarneming die is gedaan tijdens het veldonderzoek is de vangst van diverse exemplaren van de strikt beschermde Kamsalamander (Ff-wet tabel 3 en RL Kwetsbaar). Deze soort werd aangetroffen in een poel, waar diverse mannelijke als vrouwelijke exemplaren werden gevangen. Bij nader onderzoek in juli werd hier ook voorplanting vastgesteld, er werden meer dan 50 larven gevangen van Kamsalamander. Vaststaat dat de poel van grote waarde is voor deze soort. De bosgebieden, vooral die binnen een straal van circa 100 meter rond de poel (zie ook kader 3.5), vormen daarbij geschikte overwinteringslocaties.

Elders in het onderzoeksgebied zijn alleen ook enkele losse waarnemingen van Kamsalamander gedaan. Zo was er een vangst van een subadult mannetje in een sloot met watervegetatie en werd een vrouwelijk exemplaar gevangen in een andere poel. Van voorplanting van Kamsalamander is op deze locaties geen sprake, overigens wel van Kleine watersalamander.

Kader 3.5 Kamsalamander

Kamsalamander plant zich voort in matig voedselrijke tot voedselrijke, stilstaande wateren met een goed ontwikkelde onderwatervegetatie. Vanaf half maart zijn de volwassen dieren in het water te vinden. De piek van de paartijd is in april. Een klein percentage van de volwassen dieren blijft het hele jaar in het water. De meeste kamsalamanders verlaten eind juni het water alweer. De soort foerageert en overwintert op het land. De overwinteringsperiode van Kamsalamander loopt globaal van november tot en met februari/maart. Overwintering gebeurt vooral op het land op vochtige, vorstvrije locaties buiten de invloed van het grondwater in holletjes, onder stammen, takkenstapels, steenhopen, et cetera. Normaliter liggen overwinteringsplekken binnen een straal van ongeveer 100 meter van hun voortplantingswateren, op voorwaarde dat in dit (tussenliggende) gebied geschikte overwinteringsplekken aanwezig zijn. In situaties waar geschikte landhabitats niet in de directe omgeving liggen, kunnen Kamsalamanders wel zo'n 1000 meter afleggen tussen voortplantingswateren en overwinteringsgebieden (Creemers & Van Delft 2009).

Als gevolg van de werkzaamheden zal geen voortplantingswater van Kamsalamander aangetast worden. Er wordt rond het voortplantingswater ook geen bos gekapt, waardoor overwinteringsgebieden gehandhaafd blijven. De verblijfplaatsen blijven zodoende behouden. Alleen de sloot waarin dit voorjaar een zwervende Kamsalamander (mannetje) werd aangetroffen bevindt zich binnen het werkgebied. Het is aan te raden de werkzaamheden in dit water uit te voeren op een moment dat amfibieën zich op het land bevinden, zodat de kans op schade aan individuen minimaal is. De minst kwetsbare periode voor uitvoering van deze werkzaamheden is augustus tot half maart. Het nemen van specifieke aanvullende vervolgstappen voor Kamsalamander is dan ook niet aan de orde.

De waarde van het Deldenerbroek als leefgebied van Kamsalamander kan wel verder worden verhoogd en dit zou goed passen bij de nieuwe meer natuurlijke inrichting van het gebied. Het zou in dat verband erg gunstig zijn om verspreid in het gebied enkele extra poelen te graven in de nabijheid van bos. In de bestaande poelen kunnen de leefomstandigheden worden verbeterd door de zoninval te verhogen middels het terugzetten van de omringende opslag.

Overige strikt beschermde amfibieën

Op basis van de terreinkenmerken, het uitgevoerde onderzoek en bekende verspreidingsgegevens worden, naast Kamsalamander, in of in de directe omgeving van het onderzoeksgebied geen andere strikt beschermde amfibieënsoorten van tabel 2 en 3 verwacht. Het nemen van vervolgstappen voor overige strikt beschermde amfibieën is niet aan de orde.

Laag beschermde amfibieën

In het aanwezige oppervlaktewater is voortplanting van algemene en laag beschermde amfibieën als Kleine watersalamander, Gewone pad, Bastaardkikker en Bruine kikker vastgesteld of te verwachten. Van al deze soorten zijn bij het veldonderzoek exemplaren gevangen. Genoemde soorten kunnen overwinterend in de strooisellaag van bos en ruigte of in de waterbodem worden aangetroffen. Het betreft hier zogenaamde algemene, laag beschermde soorten waarvoor in deze situatie automatisch een vrijstelling geldt van de verbodsartikelen van de Flora- en faunawet.

Effecten op genoemde algemene, laag beschermde amfibieën, kunnen bijvoorbeeld optreden bij dempingswerkzaamheden, werkzaamheden in ruigte en oevers. De effecten kunnen - mits de planning van de werkzaamheden dit toelaat - geminimaliseerd worden door de werkzaamheden zoveel mogelijk uit te voeren buiten de overwinterings- en voortplantingsperiode van de betreffende soorten. De maanden september en oktober zijn in de regel het meest geschikt (minst schadelijk) voor het uitvoeren van werkzaamheden op zowel het land als in/ nabij water.

3.7 REPTIELEN

In het onderzoeksgebied zijn geen (recente) waarnemingen van reptielen bekend (waarneming.nl). Wel zijn uit de (wijde) omgeving van het onderzoeksgebied waarnemingen bekend van Levendbarende hagedis (Ff-wet tabel 2 en RL gevoelig) en Hazelworm (Ff-wet tabel 3). Vanwege het ontbreken van geschikt biotoop en waarnemingen tijdens het veldwerk worden deze (en andere) reptielen niet in het onderzoeksgebied verwacht. Aanwezige bosclementen - lokaal met Pijpenstrootje - blijven bovendien gespaard. Het nemen van vervolgstappen voor reptielen is in deze situatie niet aan de orde.

3.8 VISSEN

In het onderzoeksgebied zelf zijn geen (recente) waarnemingen van beschermde vissoorten bekend (Crombaghs *et al.* 2002), overigens wel in de aangrenzende Regge, waarin ook de Hagmolenbeek uitmondt. De Regge vormt een bekend leefgebied voor Kleine modderkruiper. Tijdens het intensief uitgevoerde visonderzoek zijn geen beschermde vissoorten aangetroffen in het onderzoeksgebied. Het is dan ook niet aannemelijk dat beschermde soorten voorkomen (en schade ondervinden) van de werkzaamheden in het onderzoeksgebied. Vervolgstappen in het kader van de Flora- en faunawet, zoals een ontheffingsaanvraag, zijn hier voor vissen niet aan de orde.

3.9 OVERIGE SOORTEN

Gezien de terreingesteldheid van het onderzoeksgebied en bekende verspreidingsgegevens kan worden geconcludeerd dat er geen vaste verblijfplaatsen van beschermde insecten en weekdieren te verwachten zijn in het onderzoeksgebied.

3.10 EINDCONCLUSIES FLORA- EN FAUNAWET

Op basis van het uitgevoerde veldonderzoek en bekende verspreidingsgegevens is het niet noodzakelijk om aanvullend onderzoek uit te voeren. Ook is het niet noodzakelijk om ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet aan te vragen of specifieke voorwaarden uit de Gedragscode van Waterschappen op te volgen.

Wel is het noodzakelijk om rekening te houden met broedvogels gedurende het broedseizoen. Verder is het sterk aan te raden rekening te houden met aanwezige amfibieën, waarbij het waardevol is om enkele poelen voor Kamsalamander aan te leggen en de bestaande poelen te optimaliseren.

4 Geraadpleegde bronnen

Literatuur

- Bekker J.P., P. Twisk & A. Diepenbeek (2010). Veldgids Europese zoogdieren. Uitgegeven door de KNNV en VZZ.
- Creemer, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft (RAVON) (2009). De amfibieën en reptielen van Nederland. Nederlandse fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.
- Crombaghs B.H.J.M., Berg, N. van den & A.B. Goutbeek (2002). Vissen in Overijssel. Verspreidingsatlas van zoetwatervissen in stromende en stilstaande wateren in Overijssel.
- Dienst Regelingen (2009). Aangepaste lijst jaar rond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep.
- Douma M., C.P.M. Zoon & A.D. Bode (2011). De Zoogdieren van Overijssel, leefwijze en verspreiding in de periode 1970 t/m/ 2010. Uitgeverij Profiel, Bedum.
- Voerman B. & R.J.H. Schröder (2012). Uitgebreide quickscan natuuronderzoek Reggedal. Ecochore Natuurtechniek rapport 12376def.
- Limpens H., K. Mostert & W. Bongers (red.) (1997). Atlas van de Nederlandse vleermuizen, Stichting Uitgeverij van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.
- Ministerie van LNV (2004). Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna.
- Ministerie van LNV (2009). Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 28 augustus 2009, 25344, houdende vaststelling van geactualiseerde Rode lijsten flora en fauna.
- Natuurmonumenten (2013). Inventarisatiegegevens Duivelshof. Flora- en faunagegevens uit de periode 1990 t/m 2013.
- Provincie Overijssel (2014). Omgevingsverordening Overijssel, EHS kaart bekeken via ruimtelijkeplannen.nl.
- Provincie Overijssel (2014). Basisbestand Milieuinventarisatie. Provincie Overijssel, Zwolle. Flora gegevens uit de periode 1980 – 2014.
- Snaak G. (2008). Prooidieren kerkuil in Noordoost-Nederland en het graafschap Bentheim 1992-2007; Verspreidingsonderzoek van 14 prooidieren en morfologische verschillen tussen de processus zygomaticus van de gewone en de tweekleurige bosspitsmuis. Natuur en milieuvereniging 'Het Stroomdal', Zuidoost-Drenthe. Schoonebeek.
- Thus W. (2009). Metapopulatiestructuur van een kamsalamanderpopulatie op landgoederen Oldenzaal. Stichting RAVON, Nijmegen & Saxion Hogescholen, Deventer.
- Unie van Waterschappen (2012). Gedragscode Flora- en Faunawet voor waterschappen. Goedgekeurd door het Ministerie van Economische zaken, Landbouw en Innovatie op 6 februari 2012. Unie van Waterschappen.
- Zollinger R. & A. van Diepenbeek (2005). Instandhoudingsdoelstellingen en analyse begrenzungen Habitatrichtlijngebieden voor Kamsalamander (*Triturus cristatus* Laurenti 1768). Stichting RAVON, Nijmegen.

Internet

- Ministerie van EL&I (www.rijksoverheid.nl/ www.drloket.nl/).
- Piscaria/ Limnodata Neerlandica (www.limnodata.nl/).
- Ravon.nl (website met soortinformatie over reptielen, amfibieën en vissen).
- Waarneming.nl (website met soortenwaarnemingen in Nederland).
- Zoogdieratlas.nl (website met zoogdierwaarnemingen in Nederland).

Biilagen

Bijlage 1: Samenvatting natuurwetgeving

Flora- en faunawet

Inleiding

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Onder de Flora- en faunawet zijn ongeveer 500 soorten in Nederland aangewezen als beschermde dier- of plantensoort. De doelstelling van de wet is de bescherming en het behoud van de gunstige staat van instandhouding van in het wild levende plant- en diersoorten. Het uitgangspunt van de wet is 'nee, tenzij'. Dit betekent dat activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten in principe verboden zijn.

De Flora- en faunawet kent een groot aantal verbodsbepalingen die samenhangen met ruimtelijke ingrepen, plannen en projecten. Zo is het verboden beschermde inheemse planten te plukken of te beschadigen en geldt voor beschermde dieren een verbod op het doden, verwonden en opzettelijk verontrusten. Ook is het verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde inheemse dieren te beschadigen of te verstoren of eieren te rapen of te vernielen. De verbodsbepalingen betreffende planten op hun groeiplaats zijn opgenomen in artikel 8. De verbodsbepalingen betreffende dieren in hun natuurlijke leefomgeving zijn vermeld in artikel 9 tot en met 12.

Van het verbod op schadelijke handelingen ('nee') kan onder voorwaarden ('tenzij') worden afgeweken, met een ontheffing of vrijstelling. Het verlenen hiervan is de bevoegdheid van de minister van Economische Zaken (EZ), of, in geval van beheer en schadebestrijding, van gedeputeerde staten van de provincies.

Beschermde dier- en plantensoorten

Beschermde inheemse planten- en diersoorten zijn bij algemene maatregel van bestuur aangewezen. Het zijn soorten die van nature in Nederland voorkomen en die in hun voortbestaan worden bedreigd of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd. Ook zijn soorten aangewezen die niet noodzakelijkerwijs in hun voortbestaan worden bedreigd, maar wel bescherming genieten ter voorkoming van overmatige benutting.

De volgende diersoorten zijn beschermd volgens de Flora- en faunawet:

- Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *zoogdieren*, met uitzondering van gedomesticeerde dieren en met uitzondering van de zwarte rat, de bruine rat en de huismuis;
- Alle van nature op het Europese grondgebied van de Lidstaten van de Europese Unie voorkomende soorten *vogels* met uitzondering van gedomesticeerde vogels;
- Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *amfibieën* en *reptielen*;
- Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *vissen*, met uitzondering van de soorten waarop de Visserijwet 1963 van toepassing is;
- Een aantal ongewervelden (o.a. *insecten*, *libellen* en *kevers*) die in hun voortbestaan bedreigd zijn of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd.

Er zijn drie beschermingsregimes van kracht, mede afhankelijk van de zeldzaamheid van de soort en de status in Europese richtlijnen. Van licht naar zwaar beschermd zijn de soorten opgenomen op Tabel 1, 2 of 3. Voor vogels gelden specifieke eisen, met name tijdens het broedseizoen. Bij ruimtelijke ingrepen geldt automatisch vrijstelling voor soorten van Tabel 1 waardoor de meeste aandacht gevraagd is voor soorten van Tabel 2/3 en voor vogels.

Wijze van toetsing en beoordeling

Gaat u een ruimtelijke ingreep uitvoeren, zijn beschermde soorten aanwezig en is er sprake van overtreding van een verbodsbepaling uit de Flora- en faunawet, dan dient u een ontheffingsaanvraag in te dienen bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. Hierbij worden de volgende vragen gesteld:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast?
- Is er een bij wet genoemd belang? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Is er een andere bevredigende oplossing? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland beoordeelt of het bij wet genoemd belang zwaarder weegt dan het overtreden van de verbodsbepaling(en). Voor Tabel 2-soorten gelden minder zware eisen en kan een door het

ministerie goedgekeurde gedragscode ook uitkomst bieden. De gedragscode moet wel van toepassing zijn op uw activiteit en u moet kunnen aantonen dat u precies zo werkt als in de gedragscode staat. Voor Bijlage 1-soorten uit Tabel 3 krijgt u alleen ontheffing wanneer sprake is van een bij wet genoemd belang. Bij een ruimtelijke ingreep betreft het meestal één van de onderstaande vier belangen:

- Bescherming van flora en fauna (b)
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d)
- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e)
- Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (j)

Voor vogels en soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt dat u in bepaalde gevallen alleen ontheffing kunt krijgen op grond van een bij wet genoemd belang uit respectievelijk de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn.

Rode lijsten

Los van de Flora- en faunawet heeft de toenmalige Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit ter uitvoering van de bepalingen in artikelen 1 en 3 van het Verdrag van Bern een aantal Rode Lijsten voor bedreigde en kwetsbare soorten dieren en planten gepubliceerd². Voor soorten van de Rode Lijsten heeft de overheid zich verplicht onderzoek en werkzaamheden te bevorderen die nodig zijn voor bescherming en beheer. Het voorkomen van een soort op de Rode Lijst heeft geen wettelijke beschermingsstatus tot gevolg. Opname op de Rode Lijst zegt alleen iets over de zeldzaamheid en populatieontwikkelingen van de betreffende soorten.

Natuurbeschermingswet 1998

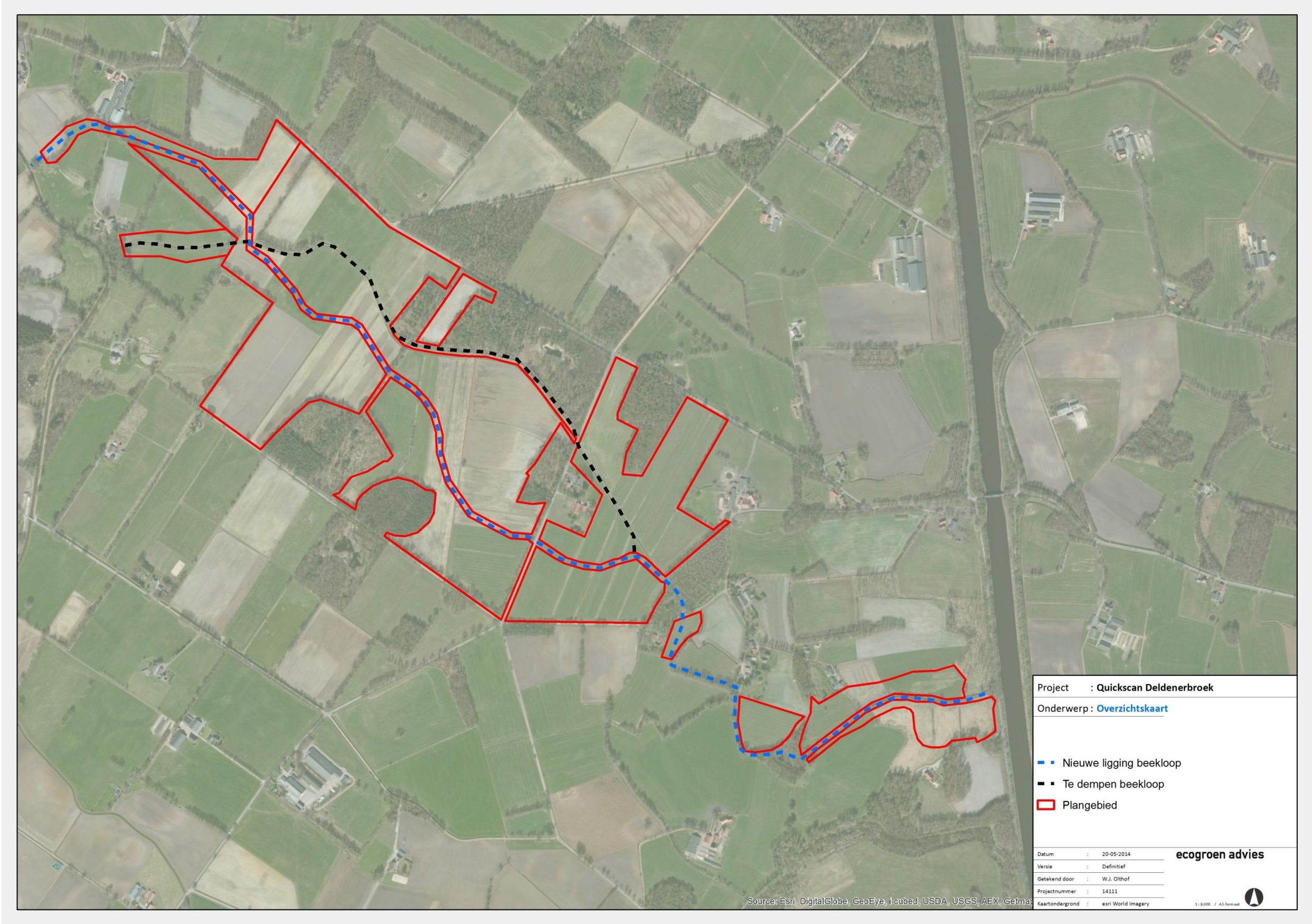
Op 1 oktober 2005 is de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 in werking getreden. De Natuurbeschermingswet heeft betrekking op Natura 2000 gebieden in Nederland en verankert een deel van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in de nationale wetgeving. Natura 2000 bestaat uit een netwerk van Europese natuurgebieden. Het vormt de basis van het Europese natuurbeleid. Natura 2000 is gericht op de instandhouding en ontwikkeling van soorten en ecosystemen die voor Europa belangrijk zijn.

Nederland regelt aan de hand van een vergunningenstelsel de zorgvuldige afweging rond projecten die gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden. Deze vergunningen worden verleend door de provincies of door de Minister van EZ. Daarnaast stelt Nederland voor al haar Natura 2000-gebieden beheerplannen op waarin de te beschermen waarden, de zogeheten instandhoudingdoelen, nader worden uitgewerkt in ruimte, tijd en omvang.

In voorgaand wettelijk kader zijn alleen de meest relevante onderdelen van de wetgeving vereenvoudigd weergegeven. Aan deze tekst kunnen derhalve geen rechten worden ontleend. Voor meer achtergronden en de oorspronkelijke wetsteksten kunt u terecht op www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/natuur-en-biodiversiteit en op www.drloket.nl.

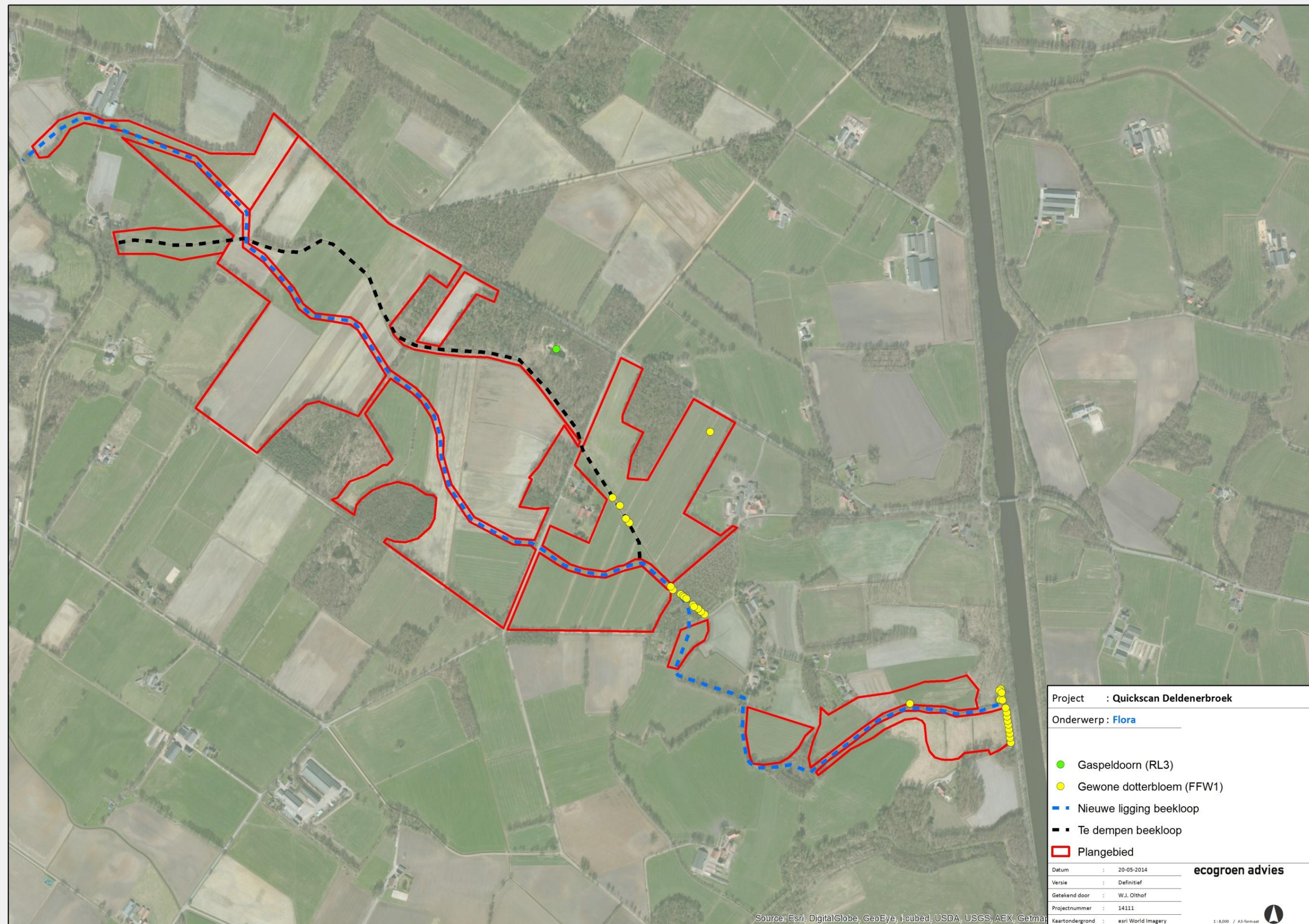
² Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna en Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 28 augustus 2009, 25344, houdende vaststelling van geactualiseerde Rode lijsten flora en fauna.

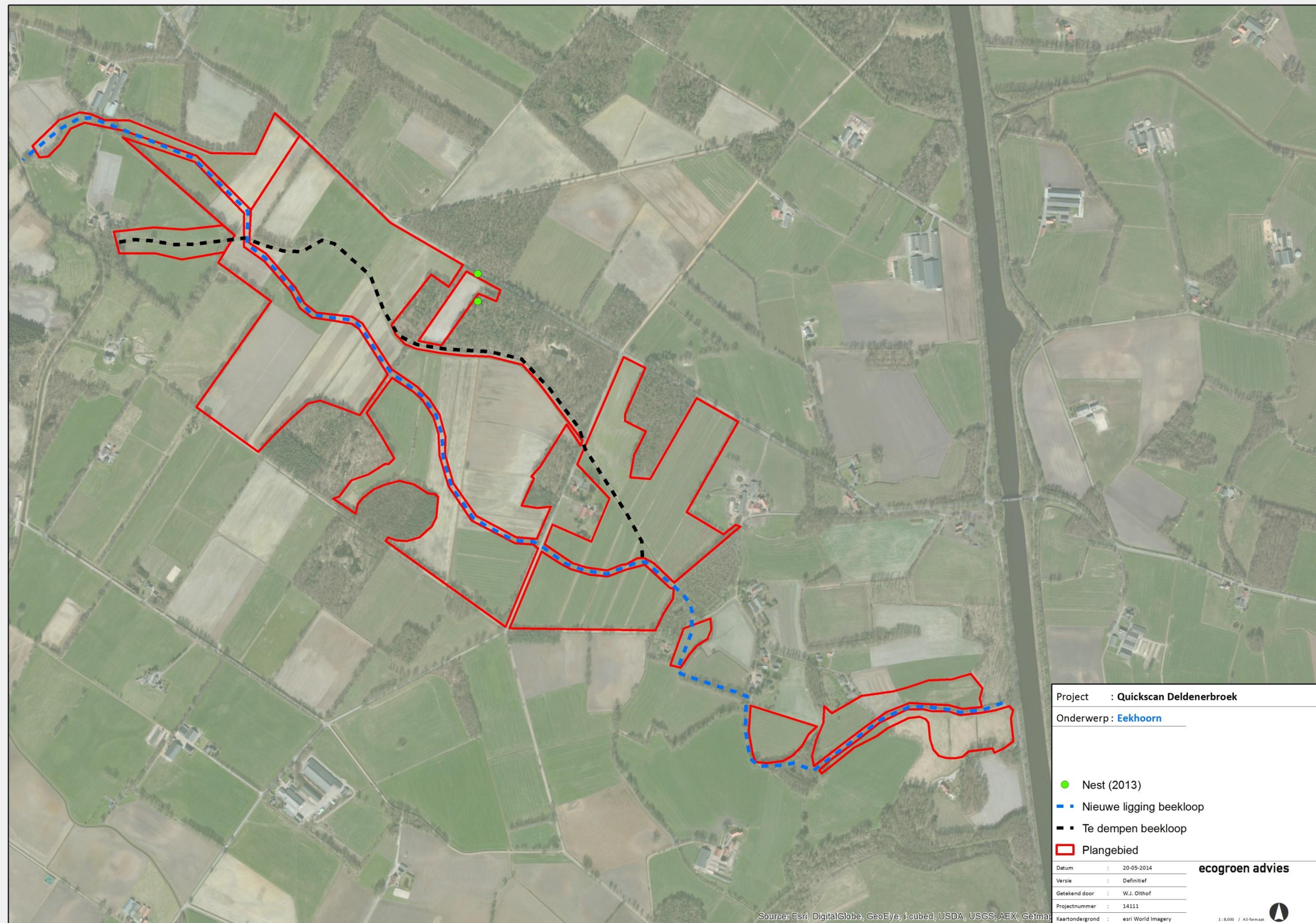
Bijlage 2: Ligging van het onderzoeksgebied

Bijlage 5: Verspreidingskaarten

1. Flora
2. Zoogdieren
3. Broedvogels
4. Kamsalamander
5. Kleine modderkruiper

Project : Quickscan Deldenerbroek

Onderwerp : [Eekhoorn](#)

● Nest (2013)

■ Nieuwe ligging beekloop

■ Te dempen beekloop

■ Plangebied

Datum : 20-05-2014

Versie : Definitief

Getekend door : W.J. Olthof

Projectnummer : 14111

Kaartondergrond : esri World Imagery

ecogroen advies

1:8,000 / A3-formaat

Source: Esri, DigitalGlobe, GeoEye, I-cubed, USDA, USGS, AEX, Getmap

